

Dennis Lehane

De vrouw in de spiegel

Vertaald uit het Engels
door Bert Meelker

Ambo|Anthos
Amsterdam

Na De trap

Op een dinsdag in mei, in haar zevenendertigste levensjaar, schoot Rachel haar man dood. Hij struikelde achterwaarts met een vreemde blik van bevestiging op zijn gezicht, alsof hij ergens altijd al had geweten dat ze het zou doen.

Hij keek ook verbaasd. Net als zijzelf, vermoedde ze.

Haar moeder zou het niet verbaasd hebben.

Haar moeder, zelf nooit getrouwd, schreef een beroemd boek over hoe je ervoor kon zorgen getrouwd te blijven. De hoofdstukken waren genoemd naar de fasen die dr. Elizabeth Childs had onderkend in elke relatie die de vrucht was van wederzijdse aantrekkingskracht. Het boek heette De trap en het werd zo'n succes dat ze haar moeder hadden overgehaald ('gedwongen', vond ze zelf) twee vervolgtitels te schrijven, Opnieuw de trap omhoog en De traptreden: een werkboek, die het allebei minder goed hadden gedaan dan hun respectievelijke voorganger.

Zelf beschouwde haar moeder alle drie de boeken als 'gebakken lucht van een overgevoelige adolescent' maar voor De trap koesterde ze een weemoedige warmte omdat ze, terwijl ze het schreef, niet had beseft hoe weinig ze in feite wist. Dit zei ze tegen Rachel toen Rachel tien was. Op een middag in diezelfde zomer, na al de nodige cocktails, zei ze: 'Een man is de verhalen die hij over zichzelf vertelt, en de meeste van die verhalen zijn gelogen. Ga er nooit al te serieus op in. Als je zijn leugens blootlegt zal dat voor jullie allebei vernederend zijn. Probeer liever te leven met de onzin ervan.'

Toen gaf haar moeder haar een zoen op het voorhoofd. Streelde haar wang. Zei haar dat ze veilig was.

Rachel was zeven toen De trap uitkwam. Ze herinnerde zich de eideloze telefoongesprekken, de plotselinge vele reises, haar moeders hernieuwde sigarettenverslaving en de wanhopige, gladde glamour die bezit van haar nam. Ze herinnerde zich een gevoel dat ze nauwelijks onder woorden kon brengen, het gevoel dat haar moeder, al nooit erg gelukkig, door haar succes zelfs nog meer verbitterd raakte. Jaren later vermoedde ze dat het kwam doordat roem en geld haar moeder het excuus hadden ontnomen om ongelukkig te zijn. Haar moeder, die briljant was in het analyseren van de problemen van anderen, had voor zichzelf nooit een goede diagnose kunnen stellen. Dus had ze heel haar volwassen leven gezocht naar oplossingen voor de problemen die ter wereld kwamen, opgroeiden, een leven leidden en stierven binnen de grenzen van haar eigen gestel. Rachel had daar natuurlijk op haar zevende of zelfs op haar zeventiende geen weet van. Ze wist alleen dat haar moeder een ongelukkige vrouw was, en zij dus een ongelukkig kind.

Rachel schoot haar man dood op een boot in de haven van Boston. Haar man had zich nog heel even staande gehouden – zeven seconden? tien? – en was toen over de achtersteven in het water gevallen.

Maar in die laatste seconden vond een waaier van emoties de weg naar zijn ogen.

Er was ontzetting. Zelfmedelijden. Verschrikking. Een zo totale verlatenheid dat het dertig jaar van zijn leven wegnam en hem voor haar ogen in een jongen van tien veranderde.

Woede, natuurlijk. Ontzetting.

En een plotselinge, hevige vastberadenheid, alsof hij het, zelfs terwijl het bloed uit zijn hart en over zijn eronder gevouwen hand stroomde, wel zou redden, alsof hij dit zou doorstaan en overleven. Hij was tenslotte sterk, had alles van waarde in zijn leven bereikt op pure wilskracht en zou dit met diezelfde wilskracht te boven komen.

Vervolgens begon het hem te dagen: nee, onmogelijk.

Hij keek haar recht aan terwijl de onbegrijpelijkste aller emoties zich liet gelden en alle andere opslokte:

Liefde.

Wat onmogelijk was.

Maar toch...

Er was geen misverstand mogelijk. Wild, hopeloos, puur. Opbloeiend

en spetterend, als het bloed op zijn shirt.

Hij zei het met alleen zijn lippen, zoals hij vaak deed, vanaf de overkant van een kamer vol mensen: Ik. Hou. Van. Jou.

En toen viel hij van de boot en verdween in het donkere water.

Als iemand haar twee dagen eerder gevraagd zou hebben of ze van haar man hield, zou ze 'ja' hebben gezegd.

Haar moeder had er een hoofdstuk aan gewijd – Hoofdstuk 13: 'Tegenstrijdigheid'.

Of was misschien het eropvolgende hoofdstuk – 'Het eind van het oude verhaal' – meer van toepassing?

Rachel wist het niet zeker. Soms haalde ze die twee door elkaar.

I

RACHEL IN DE SPIEGEL

1977-2010

Drieënzeventig keer James

Rachel werd geboren in Pioneer Valley, in westelijk Massachusetts. Het gebied stond bekend om zijn vijf universiteiten – Amherst, Hampshire, Mount Holyoke, Smith en de Universiteit van Massachusetts – waar tweeduizend docenten onderwijs gaven aan vijftienduizend studenten. Ze groeide op in een wereld van koffiebars, B&B's, weidse stedelijke parken en houten huizen met een veranda rondom en een mufte zolder. In de herfst vielen de bladeren met bakken naar beneden en verstikten straten, bedolven trottoirs en versperden schuttingpoorten. Sommige winters kon de sneeuw de vallei in een zo ondoordringbare stilte hullen dat die zijn eigen geluid werd. In juli en augustus deed de postbode zijn ronde op de fiets met een bel op het stuur en kwamen de toeristen af op het theaterfestival en de antiekwinkels.

Haar vader heette James. Veel meer wist ze niet over hem. Ze herinnerde zich zijn donkere, golvende haar en zijn plotse en onzekere glimlach. Hij had haar op z'n minst twee keer meegenomen naar een speeltuintje met een donkergroene glijbaan waar de wolken van Berkshire zo laag hadden gehangen dat hij de condens van de schommel had moeten vegen voor hij haar erop kon zetten. Tijdens een van die uitjes had hij haar aan het lachen gekregen, maar hoe precies wist ze niet meer.

James gaf les aan een van de universiteiten. Ze had geen idee welke, en of hij er als universitair docent, hoofddocent of volledig professor met een vaste aanstelling werkte. Ze wist niet eens of hij

aan een van die vijf universiteiten les gaf. Het had net zo goed aan Berkshire, Springfield Technical, Greenfield Community College, Westfield State of een stuk of tien hogere- en middelbare scholen in de omgeving kunnen zijn.

Haar moeder gaf les aan Mount Holyoke toen James hen achterliet. Rachel was nog net geen drie en wist nooit met zekerheid of ze erbij was geweest toen haar vader voorgoed de deur uit liep of dat ze het zich alleen maar inbeelde ter verzachting van de pijn die zijn vertrek had achtergelaten. Ze hoorde de stem van haar moeder door de muur van het kleine huis dat ze dat jaar gehuurd hadden aan Westbrook Road. 'Hoor je me? Zet één voet over die drempel, en ik zal je uitwissen.' Een ogenblik later was er het gebonk van een zware koffer op het achtertrapje, gevolgd door de klap van een kofferbak. Het raspende en fluitende geluid van een koude motor die met tegenzin op toeren kwam in een kleine auto, toen het knerpen van banden over winterbladeren en bevroren modder, gevolgd door... stilte.

Misschien had haar moeder er niet op gerekend dat hij daadwerkelijk zou gaan. Misschien had ze zich, toen hij toch vertrok, gerustgesteld met het idee dat hij wel zou terugkomen. Toen dat niet gebeurde ging haar ontsteltenis over in haat, en die haat werd een bodemloze haat.

'Hij is weg,' zei ze toen Rachel bijna vijf was en hardnekkig vragen begon te stellen over waar hij was. 'Hij wil niks meer met ons te maken hebben. En dat is prima, lieverd, want we hebben hem niet nodig om ons te vertellen wie we zijn.' Ze liet zich voor Rachel op haar knieën zakken en streek een losse pluk haar achter haar oor. 'Voortaan zullen we het niet meer over hem hebben. Goed?'

Maar natuurlijk begon Rachel weer over hem en vroeg ze naar hem. In het begin irriteerde het haar moeder; een panische angst vond de weg naar haar ogen en ze sperde haar neusgaten open. Maar geleidelijk aan maakte die angst plaats voor een vreemde, ijle glimlach. Zo ijl dat die de naam glimlach nauwelijks mocht dragen, meer het licht opkrullen van haar rechtermondhoek, een gebaar waarmee ze het klaarspeelde om tegelijkertijd zelfvoldaan, verbitterd en triomfantelijk te lijken.

Het zou nog jaren duren voordat Rachel de komst van die glim-

lach zou zien als haar moeders beslissing (of het bewust was of onbewust zou ze nooit te weten komen) om de identiteit van haar vader tot het slagveld te maken in een oorlog die Rachels hele jeugd zou kleuren.

Haar moeder beloofde haar James' achternaam te vertellen als ze zestien werd, vooropgesteld dat Rachel tegen die tijd had bewezen volwassen genoeg te zijn om zoiets aan te kunnen. Maar die zomer, vlak voor haar zestiende verjaardag, werd Rachel aangehouden in een gestolen auto, samen met Jarod Marshall, met wie ze, had ze haar moeder verzekerd, al lang niet meer omging. De volgende datum die gesteld werd was als ze slaagde voor haar eindexamen, maar na een ongelukkig voorval met ecstasy in de loop van het schooljaar mocht ze van geluk spreken dat ze zelfs maar examen mocht doen. Toen werd het als ze ging studeren, dat wil zeggen na eerst een voorbereidend jaar om haar cijfers op te halen, had haar moeder gezegd, misschien dan.

Het was een voortdurende bron van ruzie. Rachel schreeuwde en smeed dingen kapot en haar moeders glimlach werd killer en ijler. En telkens weer vroeg ze Rachel: 'Waarom?'

Waarom wil je het weten? Waarom wil je een onbekende man ontmoeten met wie je nooit iets te maken hebt gehad, die nooit heeft bijgedragen aan je financiële zekerheid? Zou je niet liever eerst eens uitzoeken waarom je jezelf zo ongelukkig maakt, voordat je de wereld in trekt op zoek naar een man die geen antwoorden heeft en die je geen rust zal brengen?

'Omdat hij mijn vader is!' zei Rachel meer dan eens.

'Kind, hij is niet jouw vader,' zei haar moeder namaaklief. 'Hij is mijn spermadonor.'

Het waren haar laatste woorden tijdens een van hun hevigste ruzies, het Tsjernobyl van de moeder-dochteruitbarstingen. Rachel had zich verslagen langs de wand van de woonkamer op de vloer laten zakken en gefluisterd: 'Je maakt me kapot.'

'Ik bescherm je,' zei haar moeder.

Rachel keek op en zag tot haar afschuw dat haar moeder dat werkelijk geloofde. Erger nog: ze ontleende haar hele bestaansrecht aan die overtuiging.

Tijdens Rachels eerste studiejaar, in Boston, waar ze een basiscursus Britse literatuur vanaf 1550 volgde, reed haar moeder door een rood licht in Northampton en werd haar Saab van opzij geschept door een tankwagen. Eerst werd gevreesd dat er door de klap een barst in de tank was gekomen, maar dat bleek niet het geval, tot opluchting van de brandweer en de reddingsteams die tot helemaal uit Pittsfield waren uitgerukt. De tankwagen was net gevuld en het kruispunt lag in een dichtbevolkt gebied, vlak bij zowel een bejaardentehuis als een peuterspeelzaal in een souterrain.

De chauffeur van de tankwagen had een lichte whiplash en een gescheurde rechterknieband. Elizabeth Childs, de ooit beroemde schrijfster, was op slag dood. Landelijk was haar ster sinds lang verbleekt, maar plaatselijk had haar roem nog niets van zijn glans verloren. Zowel de *Berkshire Eagle* als de *Daily Hampshire Gazette* bracht haar overlijdensbericht op de voorpagina, onder de vouw; de begrafenis werd druk bezocht, maar de bijeenkomst na affloop thuis veel minder. Rachel doneerde ten slotte het grootste deel van het eten aan een tehuis voor daklozen. Ze sprak verschillende vriendinnen van haar moeder, en één man, een zekere Giles Ellison, die politieke wetenschappen doceerde aan Amherst en die, had Rachel lang vermoed, met tussenpozen haar moeders minnaar was geweest. Uit de speciale aandacht die hij genoot van de aanwezige vrouwen en uit hoe weinig Giles zei, leidde ze af dat haar vermoeden juist moest zijn. Hij was gewoonlijk zeer sociaal, maar nu deed hij de hele tijd zijn mond open alsof hij iets wilde zeggen, om zich onmiddellijk te bedenken. Hij keek aandachtig om zich heen in de kamer, alsof het interieur hem vertrouwd was en hij zich er ooit op zijn gemak had gevoeld. Alsof dat het enige was wat hem nog restte van Elizabeth en hij tot zich door liet dringen dat hij dit alles, of haar, nooit meer zou zien. Hij stond midden voor het grote kamerraam, dat uitkeek op Old Mill Lane op een druilerige dag in april, en Rachel voelde diep medelijden opkomen met deze Giles Ellison, die hard op weg was naar zijn pensioen en de vergetelheid. Hij zal gedacht hebben die overgang aan de zijde van een venijnige leeuw te beleven en nu stond hij er alleen voor. Het was niet waarschijnlijk dat hij een andere partner zou vinden die net zo bruiste van intelligentie en woede als Elizabeth Childs.

En bruisend was ze geweest, op haar eigen bemoeizuchtige en venijnige manier. Ze ging geen kamer binnen, ze stormde naar binnen. Ze hield zich niet bezig met collega's en vrienden, ze verzamelde ze om zich heen. Je zag haar nooit even wegdoezelen, ze leek zelden moe en niemand kon zich herinneren dat ze ooit ziek was geweest. Als Elizabeth Childs ergens de deur uit liep, dan voelde je dat, ook al was je binnengekomen nadat zij vertrokken was. Toen Elizabeth Childs het aardse verliet, voelde dat precies zo.

Rachel merkte tot haar verbazing hoe slecht ze op het verlies van haar moeder was voorbereid. Elizabeth was een hoop dingen geweest, de meeste in de ogen van haar dochter niet positief, maar ze was altijd zo verschrikkelijk aanwezig geweest. En nu was ze net zo verschrikkelijk – en net zo heftig – afwezig.

Maar de aloude vraag was blijven hangen. En Rachels toegang tot het antwoord was afgesneden door de dood van haar moeder. Elizabeth mocht slecht bereid zijn geweest dat antwoord te geven, maar dat ze het wist stond wel vast. Nu wist mogelijk niemand het.

Hoe goed Giles en haar vriendinnen en haar agent en uitgever Elizabeth Childs ook hadden gekend – en ze leken allemaal een versie van haar te kennen die lichtelijk maar wezenlijk verschilde van de vrouw die Rachel had gekend –, geen van hen had haar langer gekend dan de duur van Rachels leven.

'Ik wou dat ik ook maar iets over James wist,' zei Ann Marie McCarron, Elizabeths oudste vriendin uit de buurt, tegen Rachel toen ze zo aangeschoten waren dat Rachel het onderwerp van haar vader had durven aansnijden, 'maar de eerste keer dat ik met je moeder ging stappen was maanden nadat ze uit elkaar waren gegaan. Ik weet nog dat hij les gaf in Connecticut.'

'Connecticut?' Ze zaten op de dichte veranda achter het huis, net tweeëntwintig mijl ten noorden van de grens met Connecticut, en om de een of andere reden was het nooit in Rachel opgekomen dat haar vader voor hetzelfde geld niet aan een van de vijf universiteiten of vijftien hogescholen aan de Massachusetts-kant van de Berkshires had kunnen werken, maar een halfuurtje verder naar het zuiden: in Connecticut.

'Universiteit van Hartford?' vroeg ze Ann Marie.

Ann Marie trok een bedenkelijk gezicht. ‘Ik weet het niet. Zou kunnen.’ Ann Marie legde een arm om haar heen. ‘Ik wou dat ik iets voor je kon doen. En ik wou ook dat je het zou laten rusten.’

‘Waarom?’ vroeg Rachel (de eeuwige waaromvraag, realiseerde ze zich). ‘Was hij zo slecht?’

‘Ik heb nooit iets slechts over hem gehoord,’ zei Ann Marie, met licht slepende tong en een droevige blik. Ze keek door het raam van de veranda naar de leigrijze mist tussen de grijze heuvels en zei toen beslist: ‘Lieverd, het enige wat ik heb gehoord is dat hij andere dingen was gaan doen.’

Haar moeder had haar bij testament alles nagelaten. Het was minder dan waarop Rachel had gerekend, maar meer dan ze op haar eenentwintigste nodig had. Als ze zuinig leefde en verstandig belegde, zou ze misschien tien jaar van haar erfenis kunnen leven.

In een afgesloten lade in haar moeders werkkamer vond ze haar twee jaarboeken – van North Adams High School en Smith College. Ze was afgestudeerd en gepromoveerd aan Johns Hopkins (op haar negenentwintigste, realiseerde Rachel zich, jesus) maar de enige getuigen daarvan waren de ingelijste diploma’s aan de muur naast de haard. Drie keer bladerde ze de jaarboeken door, telkens in een met moeite volgehouden slakkentempo. Ze kwam in totaal vier foto’s van haar moeder tegen: twee pasfoto’s en twee keer poserend in een groep. In het jaarboek van Smith vond ze geen student die James heette, omdat het een meisjescollege was, maar wel vond ze twee docenten, die alleen geen van beiden van de juiste leeftijd waren of zwart haar hadden. In het jaarboek van North Adams High School vond ze zes jongens die James heetten, van wie er twee in aanmerking kwamen: James McGuire en James Quinlan. Aan een halfuur achter een computer in de bibliotheek van South Hadley had ze genoeg om vast te stellen dat James McGuire van North Adams nog tijdens zijn studietijd verlamd was geraakt door een ongeluk bij het wildwaterrafelten, en dat James Quinlan was afgestudeerd in businessmanagement aan Wake Forest en zich zelden buiten de staat North Carolina vertoonde, waar hij een aantal succesvolle meubelzaken runde.

De zomer voor ze het huis verkocht was ze naar Berkshire Security and Partners gegaan voor een afspraak met Brian Delacroix: privé-

detective. Hij was maar een paar jaar ouder dan zij en bewoog zich met het soepele gemak van een jogger. Ze ontmoetten elkaar in zijn werkkamer op de eerste verdieping in een industriecomplex in Chicopee. Het was een schoenendoos van een kantoor, met alleen Brian, een bureau, twee computers en een rij archiefkasten. Toen ze vroeg waar de ‘partners’ uit de naam van het bedrijf waren, legde Brian uit dat hij die was. Het hoofdkantoor stond in Worcester. Zijn vestiging in Chicopee was een franchise en hij was pas begonnen. Hij bood aan haar door te verwijzen naar een meer ervaren medewerker, maar ze voelde er weinig voor weer in haar auto te stappen en het hele eind naar Worcester te karren, dus waagde ze de gok en vertelde waarvoor ze gekomen was. Brian stelde een paar vragen, maakte aantekeningen op een geel schrijfblok en keek haar vaak genoeg even aan om haar de warmte in zijn blik te doen voelen die hem ouder maakte dan zijn jaren. Hij kwam op haar over als oprecht en nieuw genoeg in het vak om nog eerlijk te zijn, een mening waarin ze twee dagen later werd gesterkt toen hij haar aanraadde hem niet in te huren, noch trouwens iemand anders. Brian vertelde haar dat hij haar zaak zou kunnen aannemen en er dan waarschijnlijk een rekening van ten minste veertig uur uit kon slepen voor een conclusie die hij haar zo ook wel kon geven.

‘U hebt niet genoeg in handen om deze man te vinden.’

‘Daarom wou ik u inhuren.’

Hij draaide wat in zijn stoel. ‘Ik heb wat lopen graven de afgelopen twee dagen. Niks bijzonders, geen dingen waar ik een rekening voor zal schrijven...’

‘Maar ik betaal.’

‘... maar wel genoeg. Had hij Trevor geheten, of voor mijn part Zachary, hadden we een kans gehad om iemand te vinden die twintig jaar geleden les gaf aan een van de meer dan vijftientig instellingen voor hoger onderwijs in Massachusetts of Connecticut. Maar, mevrouw Childs, ik heb het even snel voor u door de computer gehaald en in de afgelopen twintig jaar heb ik er, aan de zevenentwintig onderwijsinstituten die volgens mij in aanmerking kwamen, drieënzeventig gevonden’ – hij knikte bij haar geschrokken reactie – ‘adjuncten, invallers, assistenten, hoofddocenten en hoogleraren die

James heten. Sommigen bleven maar een semester, sommigen minder en sommigen kregen juist een vaste aanstelling.’

‘Kunt u geen arbeidsgegevens opvragen, of foto’s?’

‘Van sommigen zeker, misschien de helft. Maar als hij niet bij die helft zit – en waaraan zou u hem eigenlijk moeten herkennen? – moeten we de andere helft opsporen, vijfendertig Jamesen die, als je de demografische trends in dit land mag geloven, over alle vijftig staten zijn uitgevlogen, en een manier zien te vinden om hun foto’s van twintig jaar geleden te pakken te krijgen. En dan hebben we het niet meer over een rekening voor veertig uur. Dan praten we over vierhonderd. Nog altijd zonder de garantie dat we hem zouden vinden.’

Ze zette haar reacties op een rijtje: angst, woede en hulpeloosheid die haar woede alleen maar versterkten, en ten slotte koppige boosheid op deze eikel die weigerde zijn werk te doen. Prima, dan ze ging wel naar een ander.

Hij las het in haar ogen en in de manier waarop ze haar tasje tegen haar borst klemde.

‘Als u naar een ander gaat en die ziet u, een jonge vrouw die pas wat geld heeft geërfd, dan zal hij u dat geld uit de zak kloppen, zonder uiteindelijk te leveren. En die diefstal, wat het naar mijn mening is, zal volkomen legaal zijn. En dan bent u arm en u zit nog altijd zonder vader.’ Hij boog zich naar haar toe en vroeg op zachte toon: ‘Waar bent u geboren?’

Ze knikte in de richting van het raam dat uitkeek op het zuiden. ‘Springfield.’

‘Is er een ziekenhuisdossier?’

Ze knikte. “Vader onbekend”, staat er.’

‘Maar toen waren ze wel bij elkaar, Elizabeth en James.’

Weer een knikje. ‘Op een keer, na een paar borrels, vertelde ze me dat ze ruzie kregen op de avond dat de weeën begonnen en dat hij de stad uit was gegaan. Ze kreeg mij, en omdat hij er niet bij was, weigerde ze uit pure wrok om hem in het dossier te laten opnemen.’

Ze zaten een tijdje zwijgend tegenover elkaar, tot zij zei: ‘Dus u wilt mijn zaak niet aannemen?’

Brian Delacroix schudde zijn hoofd. ‘Laat het lopen.’

Ze stond op, haar armen trilden, en bedankte hem voor zijn moeite.

Door het hele huis verstopt vond ze foto's: in het nachtkastje in haar moeders slaapkamer, in een doos op zolder, een lade vol in haar moeders werkkamer. Een dikke vijftientig procent ervan was van hen tweeën. Rachel voelde zich geraakt door het overduidelijke bewijs van moederliefde dat uit Elizabeths bleke ogen straalde, hoewel die liefde, geheel in haar stijl, ook iets gecompliceerds had, alsof ze bezig was die te heroverwegen. De overige vijftien procent van de foto's was van vrienden en collega's uit de wetenschap en de uitgeverwereld, vooral genomen op feestjes en vroegzomerse barbecues, twee in een bar met mensen die Rachel niet herkende, maar overduidelijk academici.

Nergens een spoor van een man met donker golvend haar en een onzekere glimlach.

Toen ze haar moeders huis verkocht, vond ze haar dagboeken. Tegen die tijd had ze haar bachelors en liet ze Massachusetts achter zich voor een masterstudie in New York. Het statige oude huis in South Hadley waar ze met haar moeder had gewoond sinds ze voor het eerst naar de basisschool ging, herbergde voor haar maar weinig mooie herinneringen en had altijd aangevoeld als een spookhuis. ('Maar het zijn geleerde spoken,' had haar moeder telkens weer gezegd als aan het eind van de gang een onverklaarbare kners klonk, of een stommelend geluid op zolder. 'Die zitten daar natuurlijk Chaucer te lezen en kruidenthee te drinken.')

De dagboeken lagen niet op zolder. Ze zaten in een koffer in de kelder, onder slordig opgestapelde vertalingen van *De trap*. Het waren volgeschreven opstelschriften, even grillig geordend als haar moeder in haar dagelijks bestaan was geweest. De helft van de aantekeningen was ongedateerd, en het kwam voor dat haar moeder maanden, en zelfs eenmaal een jaar lang, niets opschreef. Het vaakst schreef ze over angst. In de tijd vóór *De trap* was haar angst van financiële aard, bang als ze was dat ze als docent psychologie nooit genoeg zou verdienen om haar studiebeurs terug te betalen, laat staan om haar dochter naar een fatsoenlijke particuliere school en een goede universiteit te sturen. Toen haar boek eenmaal op de bestsellerslijsten stond, was ze bang dat ze nooit een goed vervolg zou kunnen schrijven. Ook was ze bang ontmaskerd te worden als iemand die oude wijn in nieuwe zakken deed, een bedrog dat aan het licht zou komen zodra ze nog

eens iets publiceerde. Een angst die zou profetisch blijken.

Maar haar voornaamste angst betrof Rachel. Rachel zag zichzelf door de pagina's heen veranderen van een uitgelaten, vrolijke en nu en dan ergerlijke bron van trots ('Ze is net zo speels als hij... Ze heeft zo'n prachtig en gul hart dat ik er niet aan moet denken wat de wereld ermee zal doen...') tot een wanhopige en zelfmutilerende klaagbuil ('Dat snijden zit me iets minder dwars dan haar promiscuïteit; ze is goddomme pas dertien... Ze springt in duistere wateren, beklaagt zich vervolgens over de diepte, maar legt de schuld van dat springen bij mij.')

Vijftien pagina's later las ze: 'Ik moet de schaamte maar onder ogen zien: ik ben als moeder tekortgeschoten. Ik heb nooit ook maar enig geduld kunnen opbrengen voor de onderontwikkelde frontale kwab. Ik snauw te veel, kom meteen ter zake waar ik geduld zou moeten tonen. Ze is opgegroeid met mijn botte doe-niet-zo-moeilijk-houding, ben ik bang. En zonder vader. En dat heeft een gat geslagen in haar binnenste.'

Een paar pagina's later kwam haar moeder op het onderwerp terug. 'Ik ben bang dat ze haar leven zal vergooien met het zoeken naar dingen om dat gat te vullen, tijdelijke dingen, prullaria voor de ziel, newagetherapieën, zelfmedicatie. Ze denkt dat ze opstandig en veerkrachtig is, maar ze is maar een van die twee. Ze heeft zoveel nodig.'

Weer een paar pagina's later, in een ongedateerde aantekening, schreef Elizabeth Childs: 'Ze is even gevloerd, ziek in een vreemd bed en zelfs nog behoeftiger dan normaal. En weer is daar die hardnekkige vraag: wie is hij, moeder? Ze lijkt zo zwak – broos, overgevoelig en zwak. Ze is een hoop prachtige dingen, mijn liefste Rachel, maar sterk is ze niet. Als ik haar vertel wie James is, zal ze hem gaan zoeken. Hij zal haar hart breken. En waarom zou ik hem die kans geven? Waarom zou hij haar na al die tijd opnieuw verdriet moeten kunnen doen? Om met dat prachtige, gebutste hart van haar te sol-len? Ik zag hem vandaag.'

Rachel zat op de op één na onderste trede van de keldertrap en haar adem stokte. Ze kneep de randen van het dagboek haast fijn en haar blik werd wazig.

Ik zag hem vandaag.

‘Hij mij niet. Ik parkeerde verderop in de straat. Hij stond op het gras voor het huis dat hij had gekocht nadat hij ons had laten zitten. En zij waren bij hem: zijn plaatsvervangende vrouw, zijn plaatsvervangende kinderen. Hij is bijna kaal geworden, heeft buikje plus onderkin gekweekt. Schrale troost. Hij is gelukkig. Lieve god. Hij is gelukkig. En is dat niet de slechtst denkbare afloop? Ik geloof niet eens in geluk, niet als ideaal noch als werkelijk mogelijke gemoedstoestand, het is iets waar kinderen van dromen – maar toch, hij is gelukkig. Hij zou maar het gevoel hebben gekregen dat dat geluk bedreigd werd door een dochter die hij nooit wilde en nog minder toen ze eenmaal geboren was. Omdat ze hem aan mij deed denken. Aan hoe hij me is gaan verafschuwen. En hij zou haar pijn doen. Ik was de enige in zijn leven die weigerde hem te verafgoden en dat zou hij Rachel nooit vergeven. Hij zou ervan uitgaan dat ik haar onaardige dingen over hem had verteld, en James, zoals we allemaal weten, kon niet tegen kritiek op zijn nobele, oprechte zelf.’

Rachel had in haar hele leven maar één keer het bed moeten houden, tijdens haar derde jaar op de middelbare school. Vlak voor de kerstvakantie had ze de ziekte van Pfeiffer opgelopen, een timing die gunstig bleek uit te pakken. Ze had dertien dagen nodig gehad om weer uit bed te komen en nog eens vijf om zover te herstellen dat ze weer naar school kon. Uiteindelijk miste ze maar drie schooldagen.

Maar dat moest de periode zijn geweest waarin haar moeder James had gezien. En dat was ook toen haar moeder een gastdocentschap had aan Wesleyan College. Ze had dat jaar in Middletown, Connecticut, een huis gehuurd en daar stond het ‘vreemde bed’ waarin Rachel lag. Haar moeder, herinnerde ze zich nu met een onzeker makend gevoel van trots, had haar tijdens haar ziekbed nooit alleen gelaten, behalve één keer, om eten en wijn te kopen. Rachel was net begonnen aan *Pretty Woman* op videoband en toen haar moeder thuiskwam keek ze nog steeds. Haar moeder temperatuurde haar en merkte op dat ze zich doodergerde aan de brede grijns van Julia Roberts, waarna ze naar de keuken ging om haar zakken met boodschappen uit te pakken.

Toen ze met in de ene hand een glas wijn en in de andere een

warm, vochtig washandje weer in de slaapkamer kwam, schonk ze Rachel een eenzame, hoopvolle blik en zei: ‘We redden het best goed met z’n tweetjes, hè?’

Rachel keek naar haar op terwijl ze het washandje op haar voorhoofd legde. ‘Natuurlijk,’ zei ze, omdat ze op dat moment voelde dat het zo was.

Haar moeder gaf haar een aai over de wang, keek naar het scherm. De film was bijna afgelopen. Prince Charming, Richard Gere, kwam zwaaiend met een bos bloemen zijn prostitueeprinses Julia redden. Hij wierp haar de bloemen toe, Julia lachte en haar ogen vulden zich met tranen terwijl de muziek aanzwol.

Haar moeder zei: ‘Zo, en nu is het wel klaar met dat gegrijs.’

En daarmee kon ze de aantekening in het dagboek herleiden tot december 1992. Of begin januari 1993. Acht jaar later, op de één na onderste trede van de keldertrap, besefte Rachel dat haar vader ergens binnen een straal van dertig mijl rond Middletown had gewoond. Meer kon het niet zijn. Haar moeder was door de straat gereden waar hij woonde, had naar hem en zijn gezin gekeken en was toen boodschappen gaan doen en naar de slijter gegaan voor wijn, en dat alles in minder dan twee uur. Dat betekende dat James ergens in de buurt les gaf, hoogstwaarschijnlijk aan de Universiteit van Hartford.

‘Als hij tegen die tijd nog les gaf,’ zei Brian Delacroix toen ze hem belde.

‘Dat is waar.’

Maar Brian was het met haar eens dat hij nu genoeg in handen had om haar zaak, en haar geld, aan te nemen en zichzelf de volgende ochtend in de spiegel toch nog recht aan te durven kijken. En dus startte Brian Delacroix van Berkshire Security Associates tegen het eind van de zomer van 2001 een onderzoek naar de identiteit van haar vader.

Zonder resultaat.

Nergens in het hoger onderwijs in heel noordelijk Connecticut had in dat jaar een James voor de klas gestaan die ze niet al hadden uitgesloten. Een was blond, een was een zwarte man en de derde was zevenentwintig.

Opnieuw was het advies aan Rachel om het op te geven.

‘Ik ga weg,’ zei Brian.

‘Uit Chicopee?’

‘Uit de zaak. Dus, ja, ook uit Chicopee, maar ik wil gewoon geen privédetective meer zijn. Het is me te somber, begrijp je? Het lijkt wel of mensen teleurstellen het enige is wat ik doe, zelfs al lever ik waarvoor ze me betaald hadden. Het spijt me dat ik niets voor je kon doen, Rachel.’

Het bezorgde haar een hol gevoel vanbinnen. Weer een afscheid. Weer iemand in haar leven, hoe onbelangrijk ook, die zou vertrekken of ze dat nu wilde of niet. Ze had er geen stem in.

‘Wat ga je doen?’ vroeg ze.

‘Ik ga terug naar Canada.’ Hij zei het op een toon alsof hij was uitgekomen op een punt waar hij al zijn hele leven had willen uitkomen.

‘Kom jij uit Canada?’

Hij grinnikte. ‘Jazeker.’

‘Wat heb je daar nog?’

‘De houthandel van mijn familie. En hoe zit het met jou?’

‘Met de studie gaat het goed. Met New York op dit moment,’ zei ze, ‘wat minder.’

Het was eind september 2001, minder dan drie weken na de val van de Twin Towers.

‘Natuurlijk,’ zei hij ernstig. ‘Natuurlijk. Ik hoop dat het beter wordt voor je. Het allerbeste, Rachel.’

De intieme klank van haar naam uit zijn mond had haar verrast. Ze dacht aan zijn ogen, de tederheid die erin lag, en ze voelde een lichte ergernis bij het besef dat ze zich tot hem aangetrokken had gevoeld en daar niets mee had gedaan toen het nog kon.

‘Dus,’ zei ze. ‘Canada.’

Dat zachte gegrinnik van hem. ‘Canada.’

Ze namen afscheid.

In haar kelderappartement aan Waverly Place, in Greenwich Village, op loopafstand van de meeste van haar lessen aan NYU, zat ze in de maand na 9/11 in het roet en de as van Lower Manhattan. De dag van de aanslag groeide er een wollige laag stof op haar vensterbanken, het stof van stukjes bot, haar en cellen die zich als sneeuwvlokken opstapelden. De lucht rook verschroeid. ’s Middags, rondzwerfend,

kwam ze langs de noodopvang van het St. Vincent's, waar brancards gereedstonden voor patiënten die nooit zouden komen. De daaropvolgende dagen groeiden muren en hekken van het ziekenhuis dicht met foto's, meestal vergezeld van een simpele oproep: **HEBT U DEZE PERSOON GEZIEN?**

Nee, ze had ze niet gezien. Ze waren weg.

Ze was omringd door verliezen die veel groter waren dan ze in haar eigen leven had meegemaakt. Waar ze ook keek zag ze leed, onbeantwoorde gebeden en een universele wanorde die talloze vormen aannam – seksueel, emotioneel, psychologisch, moreel – en die daardoor al snel het totale spectrum aan waarden werd dat iedereen met elkaar verbond.

We zijn allemaal de weg kwijt, besepte Rachel, en ze besloot haar eigen wond zo goed als ze kon te verbinden en nooit meer aan de korstjes te pulken.

Die herfst stuitte ze op twee zinnen in haar moeders dagboeken die ze wekenlang voor het slapengaan als een mantra herhaalde.

James, schreef haar moeder, was niet voor ons bedoeld.

En wij niet voor hem.